

MUZEUM STUTTHOF W SZTUTOWIE

Stutthof

ZESZYTY MUZEUM

2

WROCŁAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDAŃSK
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO
1977

WYSTAWA NA TEMAT DZIEJÓW RUCHU ROBOTNICZEGO
NA ZIEMI GDAŃSKIEJ

Dnia 17 lipca 1975 r. w Pałacu Opatów w Oliwie otwarta została wystawa pt. „Dzieje ruchu robotniczego na ziemi gdańskiej”. Opierając się na eksponowanych dokumentach, pamiątkach, egzemplarzach prasy, ulotkach, fotokopiach i diapozytywach oraz różnych eksponatach muzealnych, przedstawiono chlubne tradycje polskiego ruchu robotniczego na ziemi gdańskiej w ścisłym powiązaniu z całością historią polskiego ruchu robotniczego i jego kontaktów internacjonalistycznych.

Wystawa składała się z sześciu zasadniczych działów obejmujących poszczególne okresy dziejów:

Dział I. „Polski ruch robotniczy na ziemi gdańskiej w latach niewoli narodowej”. W dziale tym eksponowane były między innymi diapozytywy obrazujące pierwsze zakłady wielkoprzemysłowe i warunki pracy robotników; diapozytywy pierwszych czółowych działaczy polskiego międzynarodowego ruchu robotniczego, fotokopie, oryginały dokumentów i prasy robotniczej, w tym organ Wielkiego Proletariatu „Proletaryusz”, pierwsze wydanie Manifestu Komunistycznego w języku polskim, mapa strajków robotniczych w 1905 r. legitymacja członka ZZP; pamiątki obrazujące udział Polaków w Wielkiej Rewolucji Październikowej, w tym przede wszystkim zamieszkałych na ziemi gdańskiej.

Dział II. „Polski ruch robotniczy w okresie kształtowania się niepodległego państwa polskiego”. W dziale tym eksponowane były diapozytywy przedstawiające działaczy polskiego ruchu robotniczego — założycieli KPP, mapa wystąpień rewolucyjnych w Polsce w 1918—1919 roku, mapa Rad Delegatów Robotniczych oraz oryginalne dokumenty i fotokopie tych Rad, jak również Rad Ludowych. Szczególnie atrakcyjny był diapozytyw przedstawiający przewracanie przez ludność polską pomnika cesarza Wilhelma II w Starogardzie w 1918 r. oraz oryginalny plakat Rady Delegatów Żołnierskich i Robotniczych w Czersku (w języku niemieckim).

Dział III. „Polski ruch robotniczy na ziemi gdańskiej w okresie II Rzeczypospolitej”. Ekspozycje tego działu zawierały szczególnie dużo oryginalnych pamiątek w postaci ulotek, prasy. Na uwagę zasługuje egzemplarz gazety „Kurier Ilustrowany” z 1935 r. z artykułem *Krzysz Ziemia Pomorska*, opisującym trudne warunki życia robotników rolnych, oraz egzemplarze prasy robotniczej (niektóre przedstawione w postaci fotokopii), w tym także nielegalnej, na przykład „Koszary”, „Marynarz Rewolucjonista”, „Na Barykadzie”. W dziale tym eksponowane są także pamiątki byłych żołnierzy Polskiej Ochotniczej Brygady im. Jarosława Dąbrowskiego w Hiszpanii. Ekspozycje tego działu były bogato ilustrowane diapozytywami działaczy ruchu robotniczego na ziemi gdańskiej, a między innymi Alfreda Bema, Mieczysława Mięgi, Edmunda Guziłki, a także diapozytywami przedstawiającymi pracę i warunki życia klasy robotniczej.

Dział IV. „Lata II wojny światowej i okupacji hitlerowskiej”. W dziale tym eksponowane były dokumenty i pamiątki świadczące o eksterminacyjnej polityce okupanta oraz walce klasy robotniczej przeciw okupantowi zarówno na ziemi

gdańskiej, jak i tam, gdzie los wojny rzucił robotników ziemi gdańskiej. Wśród ekspozycji tego działu na szczególne podkreślenie zasługują: oryginalne egzemplarze docierającej na Pomorze konspiracyjnej prasy PPR i RPPS, Manifest Lipcowy PKWN kolportowany przez dywersyjno-zwiadowcze grupy LWP, dokumenty niemieckie, takie jak mandat za mówienie po polsku, karta pracy dla Polaków, dokumenty więźniów obozu koncentracyjnego Stutthof, w tym członków KPP Wacława Gramburga, Franciszka Filipskiego, Treli oraz aresztowanego w Gdańsku w obozie pracy członka PPR Witolda Lipińskiego, odznaczenia bojowe działaczy LWP — uczestników walk o wyzwolenie ziemi gdańskiej, broń znaleziona na byłych pobojowiskach w rejonie Gdańska, legitymacja TOW „Gryf Pomorski”, wystawiona dla Edmunda Formeli z potwierdzonym (wpis i pieczętka) udziałem w komunistycznej partyzantce we Włoszech.

Dział V. „Pierwsze lata twórczej pracy w budowie socjalizmu w Polsce Ludowej”. Dział ten obejmuje historię od wyzwolenia do kongresu jedności. Prócz diapozytywów plenerowych i wielkich fotogramów obrazujących zniszczenia na ziemi gdańskiej i pracę nad ich usunięciem eksponowane były pamiątki po działaczach z tego okresu, między innymi po Michale Toruniaku i Stanisławie Sołdku, a także dokumenty z tamtego okresu. Ekspozycja zawierała mapę przedstawiającą rozmieszczenie w poszczególnych miejscowościach organizacji PPR. Sporo uwagi poświęcono w tej ekspozycji poległym za władzę ludową na terenie województwa gdańskiego i elbląskiego.

Dział VI. Współczesne osiągnięcia gospodarczo-społeczne w formie 16 kolorowych diapozytywów zakładów pracy i wielkich budów, między innymi elektrowni w Żarnowcu.

Wystawa została zorganizowana z inspiracji Wydziału Pracy Ideowo-Wychowawczej Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Gdańsku. Przygotowało ją Muzeum Stutthof w Sztutowie. W pracy organizatorskiej Muzeum otrzymało pomoc Wydziału Pracy Ideowo-Wychowawczej KW PZPR w Gdańsku oraz Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku.

Kwerendę materiałów do wystawy przeprowadził zespół pracowników Muzeum Stutthof w składzie: mgr Bogdan Chrzanowski, mgr Andrzej Gąsiorowski, mgr Krzysztof Steyer i dr Konrad Ciechanowski jako kierownik zespołu. Powyższy zespół opracował kolegiально scenariusz. Kwerendą objęto wszystkie muzea i biblioteki w województwie gdańskim, Wojewódzkie Archiwum w Bydgoszczy i Gdańsku, Referat Historii i Archiwum KW PZPR w Gdańsku, Muzeum Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie. W poważnym stopniu wykorzystano dotychczasowe zbiory Muzeum Stutthof, a zwłaszcza muzealia zgromadzone w ostatnich dwóch latach, tj. od czasu poszerzenia profilu działania tegoż Muzeum. Zbierano również pamiątki wśród weteranów ruchu robotniczego i pozostałych po nich rodzin.

Oprawę architektoniczno-plastyczną opracował zespół Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Gdańsku pod kierownictwem prorektora doc. Jerzego Zabłockiego i doc. Wiktora Janowskiego. Scenariusz części audio-wizualnej wystawy opracował mgr Krzysztof Steyer. Konsultantem naukowym merytorycznego scenariusza wystawy był prof. dr hab. Donald Steyer. Całością prac w przygotowaniu i wykonaniu wystawy kierował dyrektor Muzeum Stutthof, mgr Mirosław Gliński.

W Pałacu Opatów w Oliwie wystawa była udostępniona zwiedzającym do 18 grudnia 1975 r.; zwiedziło ją przeszło 20 tysięcy osób. Następnie wystawę przeniesiono do Elbląga, gdzie była eksponowana od 10 lutego do 15 marca 1976 r. w miejscowym muzeum, skąd z kolei została przeniesiona do Gdyni i eksponowana w Klubie Marynarza. Tak w Elblągu, jak i w Gdyni cieszyła się nie mniejszym powodzeniem niż w Gdańsku. Wartość artystyczna i poznawcza wystawy została wysoko oceniona przez wojewódzkie władze polityczne i administracyjne. Bardzo

